

Turtelduens *Streptopelia turtur* forekomst i Danmark

ANDERS PAPE MØLLER

(With an English summary: *The occurrence of the Turtle Dove Streptopelia turtur in Denmark*).

INDLEDNING

På et møde afholdt af Feltornithologens Rapportgruppe i 1974 blev det besluttet at tage forekomsten af tidligere, nu udgåede arter af Sjældenhedsudvalgets liste op til revision i løbet af en kortere årrække. Denne artikel bør betragtes som den første i denne række.

MATERIALE

Foruden det af Rapportgruppen indsamlede materiale er der til artiklen benyttet alle tidligere publicerede fund og iagttagelser fra Danmark. Desuden er der benyttet de iagttagelser, der efter en opfordring i Feltornithologen er blevet indsendt. Endelig er alle iagttagelser i

Nordjysk Ornithologisk Kartotek blevet benyttet.

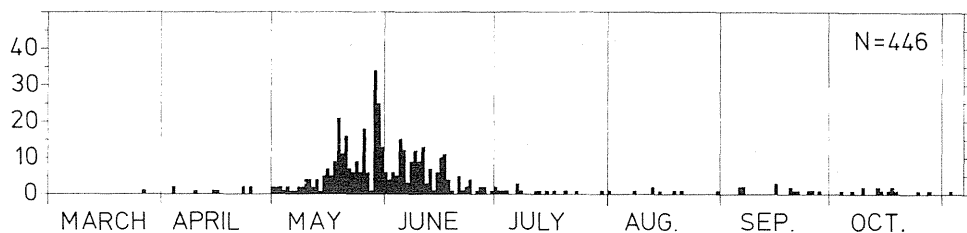
Alle indsendere såvel som Nordjysk Ornithologisk Kartotek bedes modtage min bedste tak for at have stillet oplysninger til rådighed.

TIDLIGERE OG NUVÆRENDE FOREKOMST I DANMARK

Ved udgivelsen af den sidste officielle fugleliste fra Dansk Ornithologisk Forening omtaler Salomonsen (1963) arten på følgende måde: Fåtalig gæst ultimo april/ultimo juli, én gang august, september/oktober, én gang november og én gang januar, ialt 80 rekorder.

Fig. 1 viser forekomsten af Turteldue i Danmark pr. 31. december 1974. Ialt 451 fug-

Fig. 1. Forekomsten af Turteldue i Danmark indtil 1975. Et fund fra januar mangler.
Occurrence of the Turtle Dove Streptopelia turtur in Denmark prior to 1975. One record from January is omitted.

le er konstateret (foruden de på figuren viste det tidligere omtalte fund fra januar og 8 fugle uden nøjere tidsangivelse). Der er med andre ord konstateret 371 fugle på de 12 år 1963-1974 og før denne periode 80 ex. Forårstrækket ses undtagelsesvis fra ultimo marts (1 ex.) og april (9 ex.) og mere regelmæssigt fra primo maj. Kulminationen finder sted ultimo maj, og trækket ebber ud i løbet af primo-medio juli. Enkelte egentlige sommergæster

ses medio juli til medio august. Efterårstrækket varer fra ultimo august til primo november med perioden primo september til medio oktober som den egentlige træktid. Nogen éntydig kulmination er ikke bemærket, men den gennemsnitlige gennemtræksdato ligger ultimo september. Fra vinteren kendes kun en rekord fra januar (jvf. Salomonsen *op. cit.*).

Den relative hyppighed i de enkelte måneder er 0,2 pct. i januar, 0,2 pct. i marts, 2,0

pct. i april, 51,3 pct. i maj, 34,8 pct. i juni, 3,6 pct. i juli, 1,8 pct. i august, 3,1 pct. i september, 2,9 pct. i oktober og 0,2 pct. i november.

Da arten findes ret almindeligt både i zoologiske haver og i private burhold, kan det ikke udelukkes, at nogle af de ekstremt tidlige og sene fugle er undsluppet fra fangenskab.

GEOGRAFISKE FORSKELLE I DANMARK

For at finde ud af hvorvidt der forekommer øst-vestlige eller nord-sydlig forskelle i Turtelduens forekomst i Danmark, er landet blevet delt ind i fire forskellige områder, nemlig Nordjylland, Syddjylland, Øerne og endelig Bornholm med Christiansø (fig. 2).

På fig. 3 er artens forekomst vist i disse fire forskellige områder. Salomonsen (1963) angav, at af de daværende 80 rekorder var over 2/3 fra Jylland. Dette stemmer også så nogenlunde overens med de nuværende forhold, idet 60,4 pct. af fuglene er fra Jylland, 21,1 pct. fra Øerne og 18,5 pct. fra Bornholm-Christiansø. I samme forbindelse kan det måske undre, at 32,8 pct. er truffet i Nordjyl-

Fig. 2. Inddeling af Danmark i A: Nordjylland, B: Syddjylland, C: Øerne og D: Bornholm.
Division of Denmark into A: Northern Jutland, B: Southern Jutland, C: The Isles, and D: Bornholm.

land, mens kun 27,6 pct. er fra Syddjylland, der ligger meget tæt ved nordgrænsen for artens yngleområde (Voous 1960). Det kunne derfor formodes, at arten ville optræde langt hyppigere her. En væsentlig grund til, at den ses oftere i Nordjylland, er det betydelige antal fugle, der er set ved Skagen, hvor det nordgående forårstræk tilsyneladende kon-

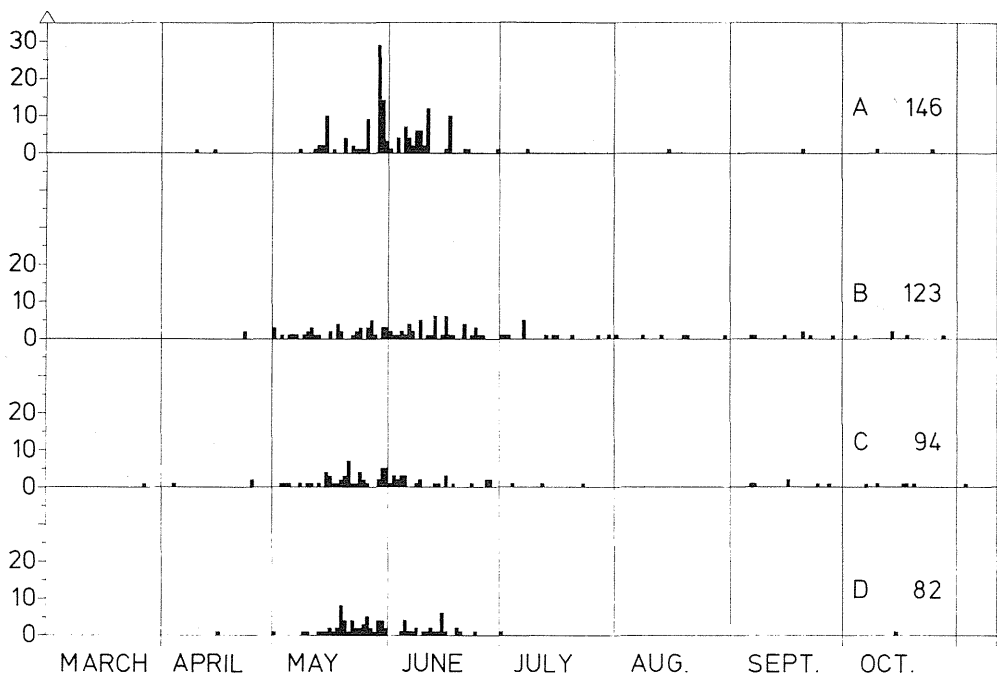

Fig. 3. Geografisk variation i Turtelduens forekomst i Danmark. Forkortelser, se fig. 2.
Geographical variation in the occurrence of *Turtle Doves* *Streptopelia turtur* in Denmark. For abbreviations see Fig. 2.

centreres, og op til 25 ex. er set her på en dag (Bertel *et al.* 1973).

Der er dog grund til at bemærke, at næsten alle egentlige sommeriagttagelser er fra Sydjylland.

Hvad angår trækets forløb, så synes der at være en forsinkelse i forårstrækets begyndelse fra syd mod nord og til dels også fra vest mod øst. En lignende vest-østlig og syd-nordlig forsinkelse kan desuden i større målestok iagttages i hele Nordeuropa (British Ornithologist's Union 1971, De Commissie voor de Nederlandse Avifauna 1970, Niethammer *et al.* 1964, Haftorn 1971, Sveriges Ornithologiska Förening 1970, Dementiev & Gladkov 1969, denne undersøgelse).

Et egentligt efterårstræk ses tilsyneladende kun i Sydjylland og på Øerne. Manglende fund i Nordjylland og på Bornholm skyldes ikke en ringere aktivitet fra ornitologers side,

idet der i det mindste i efterårsferierne har været en livlig aktivitet ved Nordjyllands vestkyst, og Christiansø Fuglestation har været bemandedt i adskillige efterårssæsoner siden midten af 1960'erne. Forskellen kan sikkert betragtes som værende reel. Den hyppigere forekomst på Øerne og især Sjælland kan muligvis tilskrives den samlede effekt mod sydvest, som Skåne har på trækket, mens de sønderjyske fugle kan formodes at være fugle fra den fåtallige ynglebestand.

ÅRLIGE VARIATIONER I ARTENS FOREKOMST

Salomonsen (1963) angiver, at Turtelduen fluktuerer i antal og endvidere, at den var langt hyppigst i årene 1885-1896. Lignende variationer i artens hyppighed i årene 1968-1974 er vist på fig. 4. Det samlede antal ob-

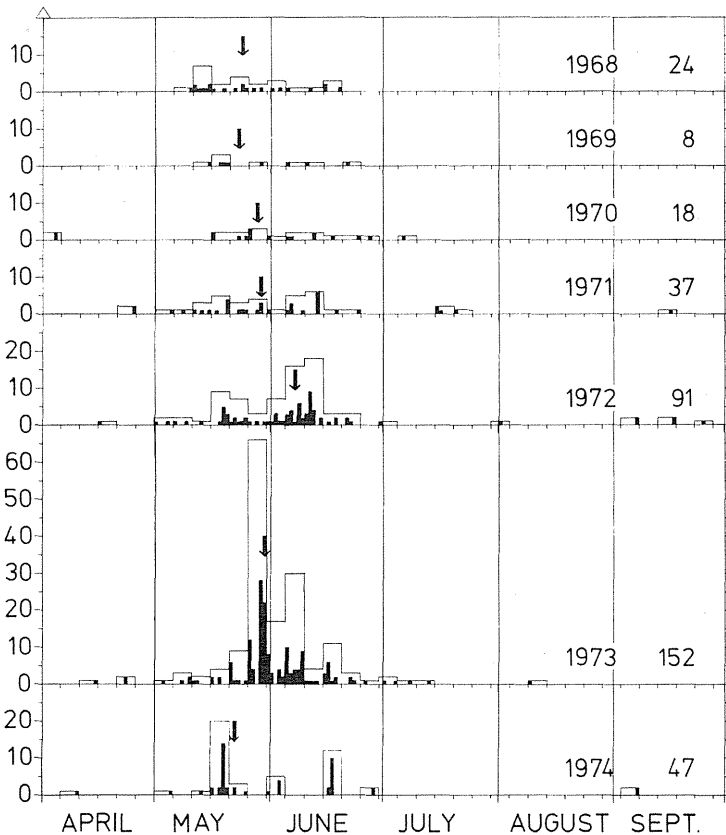

Fig. 4. Årlig variation i Turtelduens forekomst i Danmark 1968-1974. Den optrukne linie angiver antal fugle pr. femdages periode. Pilene angiver den gennemsnitlige dato.

Annual variation in the occurrence of the Turtle Dove *Streptopelia turtur* in Denmark, 1968-1974. Solid line indicates the number of birds in five-days periods. Arrows indicate the average date.

serverede fugle har i denne årrække ligget mellem 8 og 152 pr. år. Den store variation skyldes til dels en tiltagende aktivitet hos danske ornitologer siden begyndelsen af 1960'erne. I årene 1968, 1972 og 1973 har der dog været betydeligt flere Turtelduer end i de mellemliggende år, og disse år må betragtes som egentlige maksimale år.

I årene 1968-1974 er den gennemsnitlige gennemtræksdato faldet mellem 22. maj og 7. juni (gennemsnitligt 28. maj). Tilsyneladende falder den gennemsnitlige dato senere i topårene (gennemsnitligt 31. maj) end i årene med et ringere antal fugle (gennemsnitligt 26. maj). Dette skyldes måske forskellig alderssammensætning i de to typer af år, således at fuglene i topårene i større udstrækning består af unge fugle end i de andre år. Observationer i en længere årrække vil kunne vise sådanne forskelle med en betydelig større sikkerhed.

Forskellene i forekomsten fra år til år kunne endvidere formodes at være grundet på forskelle i ynglebestandens størrelse i yngleområdet. Mig bekendt foreligger der imidlertid ikke publicerede data fra den pågældende årrække, der kan understøtte dette synspunkt.

ENGLISH SUMMARY

The occurrence of the Turtle Dove *Streptopelia turtur* in Denmark

During the years prior to 1975 a total of 451 Turtle Doves have been recorded in Denmark. As shown in Fig. 1, spring migration starts at the end of March exceptionally and during April and usually in May. A maximum is reached at the end of May and spring migration ceases in the beginning and middle of July. A few summer visitors are observed between the middle of July and the middle of August. Autumn migration takes place from the

end of August until the beginning of November with the average days at the end of September.

Most birds are seen in Jutland (60,4 per cent). Spring migration is delayed from the south to the north and from the west to the east. Autumn migration is only seen on the Isles and in Southern Jutland (Figs. 2 and 3). Possibly the birds are led to these areas from Sweden.

Fig. 4 shows annual variation of the migration. Peak years were 1968, 1973 and 1974. The average day of spring migration falls between 22nd May and 7th June (on average 28th May). In peak years migration is delayed in comparison to normal years. This might be due to another age composition of the birds, with more young birds in peak years.

LITTERATUR

- Bertel, B., Boertmann, D. & O. Balslev Jensen 1973: Skagen Fuglestation 1972 og 1973. — Dupl.
 British Ornithologists' Union 1971: The status of birds in Britain and Ireland. — London.
 Commissie voor de Nederlandse Avifauna 1970: Avifauna van Nederland. — Leiden.
 Dementiev, G. P. & N. A. Gladkov 1969: Birds of the Soviet Union. — Jerusalem.
 Haftorn, S. 1971: Norges fugler. — Oslo, Bergen, Tromsø.
 Niethammer, G., Kramer, H. & H. E. Wolthers 1964: Verzeichnis der Vögel Deutschlands.
 Salomonsen, F. 1963: Oversigt over Danmarks fugle. — København.
 Sveriges Ornitologiska Förening 1970: Förteckning över Sveriges fåglar. — Stockholm.
 Voous, K. H. 1960: Atlas of European birds. — London.

Manuskriptet modtaget 11. oktober 1975.

Forfatterens adresse:
 Ravnkildevej 47
 9220 Ålborg Ø.